

Toptan eşya fiyatları endeksi artış hızı bir önceki yıla göre 0,1 puanlık düşüşle % 13,8'e gerilemekle birlikte, yılbaşında öngörülen % 12'lik hedefin 1,8 puan üstünde gerçekleşmiştir. Oniki aylık ortalamalara göre de 2003 yılında % 25,6 olan TEFE artış hızı, 2004 yılında 14,5 puanlık düşüşle % 11,1'e gerilemiştir (Tablo 50-51).

2003 yılında % 11,4 olan kamu sektöründeki oniki aylık fiyat artışı, 2004 yılında % 19,5'e yükselmiş, % 14,9 olan özel sektördeki fiyat artışı % 11,7'ye gerilemiştir. Oniki aylık ortalamalara göre ise fiyat artış hızları kamu sektöründe % 24,7'den % 11,2'ye, özel sektörde % 25,9'den % 11'e düşmüştür.

Oniki aylık ortalamalara göre sektörler itibariyle en yüksek fiyat artış hızı % 13,6 ile tarım sektöründe olurken, onu % 11 ile imalat sanayi sektörü, % 10 ile madencilik sektöründeki fiyat artışları takip etmiş, enerji sektörü fiyatlarında ise % 1'lik düşüş gerçekleşmiştir. Çekirdek enflasyon olarak tanımlanan özel sektör imalat sanayi fiyat artış hızı % 9,7 olmuştur.

2003 yılında % 18,4 olan oniki aylık tüketici fiyatları artış hızı, 2004 yılında 9,1 puan düşerek % 9,3'e gerilerken, öngörülen % 12'lik hedefin de 2,7 puan altında kalmıştır. Oniki aylık ortalamalara göre ise 2003 yılında % 25,3 olan TÜFE artış hızı 2004 yılında 14,7 puanlık düşüşle % 10,6'ya gerilemiştir (Tablo 52).

2004 yılında genel olarak, mal grubunda yıllık fiyat artış hızı genel TÜFE enflasyonunun altında kalırken, hizmet grubunda ise fiyatlardaki katılık nedeniyle yıllık fiyat artış hızı TÜFE enflasyonunun ve yıllık hedefin üstünde artış göstermiştir.

Oniki aylık ortalamalara göre ana harcama grupları itibariyle gıda, içki ve tütün, giyim ve ayakkabı, ev eşyası, sağlık, ulaştırma, kültür ve eğlence alt sektörlerindeki fiyat artışları TÜFE genel endeks artış hızının altında kalmıştır. Konut, eğitim, lokanta, pastane ve otel harcamalarındaki fiyat artışları ise TÜFE genel endeks artış hızının üzerinde gerçekleşmiştir. En yüksek oranlı fiyat artışı % 19,6 ile lokanta, pastane ve otel harcamalarında olurken onu, % 18,6 ile eğitim ve % 15,3 ile konut harcamalarındaki artışlar izlemiştir. En düşük oranlı fiyat artışları da sırasıyla % 2,1 ile ev eşyası, % 3,9 ile giyim ve ayakkabı ile kültür ve eğlence harcamalarında meydana gelmiştir.

Tablo 50: Toptan Eşya Fiyatları Endeksi (1994=100)

Yıllar	Aylar	GENEL			TARIM			MADENCİLİK			İMALAT SANAYİ			(Yıllık Ortalama)	
		Değişim (%)	Toplam	Özel	Değişim (%)	Toplam	Özel	Değişim (%)	Toplam	Özel	Değişim (%)	Kamu	Değişim (%)	Toplam	Değişim (%)
1998		1.022,4		- 944,8	- 1.045,8	- 1.352,6	- 919,8	- 887,0	- 1.007,5	- 928,2	- 954,2	- 919,9	- 930,8	-	-
1999	Şubat	1.564,9	53,1	1.617,5	71,2	1.549,1	48,1	1.918,3	41,8	1.918,3	41,8	1.449,8	43,9	1.449,8	43,9
2000	Şubat	2.369,9	51,4	2.740,8	69,4	2.258,0	45,8	2.647,1	38,0	2.594,6	73,7	2.673,3	83,2	2.131,9	47,0
2001	Nisan	3.830,3	61,6	4.681,4	70,8	3.573,7	58,3	3.766,1	42,3	4.381,8	68,9	4.672,3	68,8	3.603,4	69,0
2002	Mayıs	5.749,6	50,1	6.976,0	49,0	5.379,8	50,5	5.890,5	56,4	6.427,6	46,7	6.547,1	40,1	6.107,7	69,5
2003	Haziran	7.219,4	25,6	8.698,1	24,7	6.773,4	25,9	7.889,3	33,9	8.105,8	26,1	7.746,5	18,3	9.068,6	48,5
2004	Temmuz	8.020,1	11,1	9.674,8	11,2	7.521,1	11,0	8.958,5	13,6	8.915,5	10,0	8.454,6	9,1	10.150,2	11,9
2003 Ocak		6.840,7	5,6	8.438,3	7,3	6.358,9	4,9	7.166,9	7,7	7.807,2	9,0	7.693,8	9,5	8.111,0	7,8
Şubat		7.055,7	3,1	8.756,4	3,8	6.542,8	2,9	7.564,7	5,6	8.378,5	7,3	8.228,1	6,9	8.781,4	8,3
Mart		7.281,8	3,2	8.923,4	1,9	6.786,7	3,7	8.157,6	7,8	8.763,0	4,6	8.665,4	5,3	9.024,7	2,8
Nisan		7.410,0	1,8	8.814,0	-1,2	6.986,6	2,9	8.745,8	7,2	8.292,3	-5,4	8.090,0	-6,6	8.834,2	-2,1
Mayıs		7.364,0	-0,6	8.572,8	-2,7	6.999,5	0,2	8.739,4	-0,1	7.918,2	-4,5	7.529,2	-6,9	8.960,2	1,4
Haziran		7.222,2	-1,9	8.573,6	0,0	6.814,7	-2,6	8.073,7	-7,6	7.730,0	-2,4	7.257,3	-3,6	8.996,4	0,4
Temmuz		7.183,5	-0,5	8.644,1	0,8	6.743,0	-1,1	7.755,1	-3,9	7.783,7	0,7	7.311,4	0,7	9.049,0	0,6
Ağustos		7.169,4	-0,2	8.770,4	1,5	6.686,5	-0,8	7.441,5	-4,0	8.011,7	2,9	7.566,0	3,5	9.205,8	1,7
Eylül		7.173,3	0,1	8.721,1	-0,6	6.706,5	0,3	7.470,1	0,4	8.100,9	1,1	7.615,5	0,7	9.401,2	2,1
Ekim		7.213,4	0,6	8.672,1	-0,6	6.773,5	1,0	7.611,4	1,9	7.907,7	-2,4	7.369,1	-3,2	9.350,7	-0,5
Kasım		7.336,2	1,7	8.728,1	0,6	6.916,4	2,1	7.962,4	4,6	8.274,5	4,6	7.802,7	5,9	9.538,5	2,0
Aralık		7.382,1	0,6	8.762,6	0,4	6.965,7	0,7	7.983,5	0,3	8.302,4	0,3	7.829,3	0,3	9.570,0	0,3
2004 Ocak		7.576,5	2,6	8.792,2	0,3	7.209,9	3,5	8.727,5	9,3	8.262,5	-0,5	7.658,2	-2,2	9.881,5	3,3
Şubat		7.700,6	1,6	8.850,8	0,7	7.353,7	2,0	9.202,0	5,4	8.217,6	-0,5	7.585,5	-0,9	9.910,9	0,3
Mart		7.862,2	2,1	9.114,7	3,0	7.484,4	1,8	9.528,9	3,6	8.068,6	-1,8	7.299,9	-3,8	10.127,8	2,2
Nisan		8.070,5	2,6	9.156,6	0,5	7.742,9	3,5	10.187,8	6,9	8.404,7	4,2	7.735,6	6,0	10.197,2	0,7
Mayıs		8.067,8	0,0	9.370,4	2,3	7.674,9	-0,9	9.659,5	-5,2	8.551,6	1,7	7.926,1	2,5	10.227,3	0,3
Haziran		7.982,7	-1,1	9.556,5	2,0	7.508,0	-2,2	8.877,3	-8,1	9.295,9	8,7	8.863,0	11,8	10.455,3	2,2
Temmuz		7.861,6	-1,5	9.726,3	1,8	7.299,2	-2,8	8.116,6	-8,6	8.831,0	-5,0	8.370,8	-5,6	10.063,9	-3,7
Ağustos		7.923,5	0,8	9.947,0	2,3	7.313,3	0,2	7.915,0	-2,5	9.192,5	4,1	8.897,4	6,3	9.983,0	-0,8
Eylül		8.069,7	1,8	10.067,6	1,2	7.467,1	2,1	8.350,0	5,5	9.506,4	3,4	9.312,0	4,7	10.027,0	0,4
Ekim		8.330,1	3,2	10.459,9	3,9	7.687,8	3,0	8.858,9	6,1	9.574,3	0,7	9.326,0	0,2	10.239,5	2,1
Kasım		8.392,7	0,8	10.586,5	1,2	7.731,1	0,6	9.686,4	1,2	10.018,2	4,6	9.868,6	5,8	10.418,9	1,8
Aralık		8.403,8	0,1	10.469,3	-1,1	7.780,9	0,6	9.110,3	1,6	9.062,5	-9,5	8.611,7	-12,7	10.270,1	-1,4

Kaynak: DİE

Tablo 51: Toptan Eşya Fiyatları Endeksi (1994=100)

	2001	Değişim (%)	2002	Değişim (%)	2003	Değişim (%)	2004	Değişim (%)
Yıllık Ortalama								
Genel Endeks	3.830,3	61,6	5.749,6	50,1	7.219,4	25,6	8.020,1	11,1
Tarım Sektörü	3.766,1	42,3	5.890,5	56,4	7.889,3	33,9	8.958,5	13,6
Madencilik Sektörü	4.381,8	68,9	6.427,6	46,7	8.105,8	26,1	8.915,5	10,0
İmalat Sanayi Sektörü	3.796,5	66,7	5.630,8	48,3	6.971,6	23,8	7.739,7	11,0
Enerji Sektörü	4.420,6	89,7	6.618,6	49,7	7.348,7	11,0	7.276,5	-1,0
Yıl Sonu								
Genel Endeks	4.951,7	88,6	6.478,8	30,8	7.382,1	13,9	8.403,8	13,8
Tarım Sektörü	4.920,7	65,5	6.652,5	35,2	7.983,5	20,0	9.110,3	14,1
Madencilik Sektörü	5.177,1	72,3	7.163,0	38,4	8.302,4	15,9	9.062,5	9,2
İmalat Sanayi Sektörü	4.905,1	96,1	6.359,7	29,7	7.160,6	12,6	8.221,3	14,8
Enerji Sektörü	5.773,8	115,8	7.177,4	24,3	7.408,9	3,2	7.367,6	-0,6

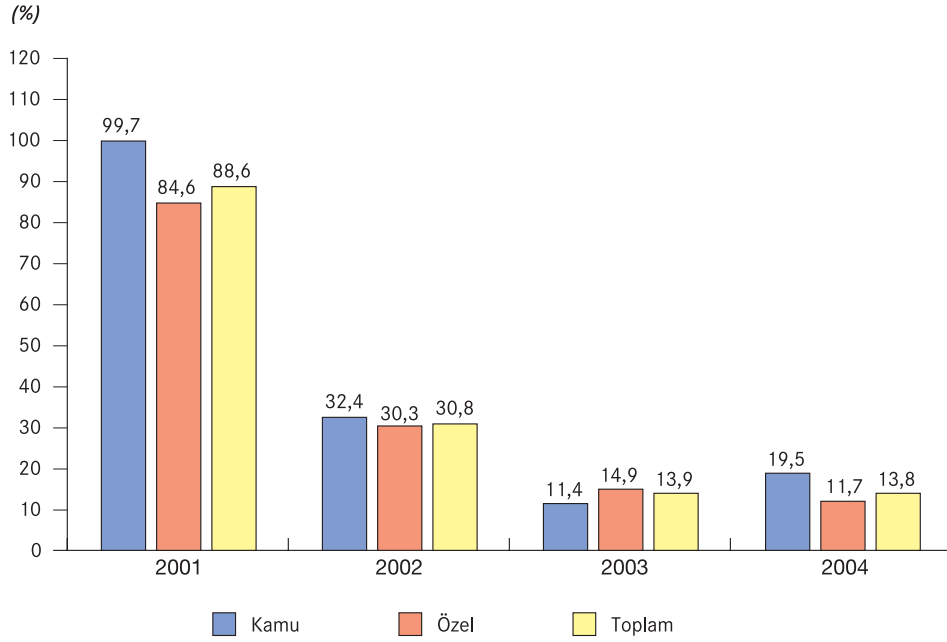
Kaynak: DİE

Tablo 52: Tüketici Fiyatları Endeksi (1994=100)

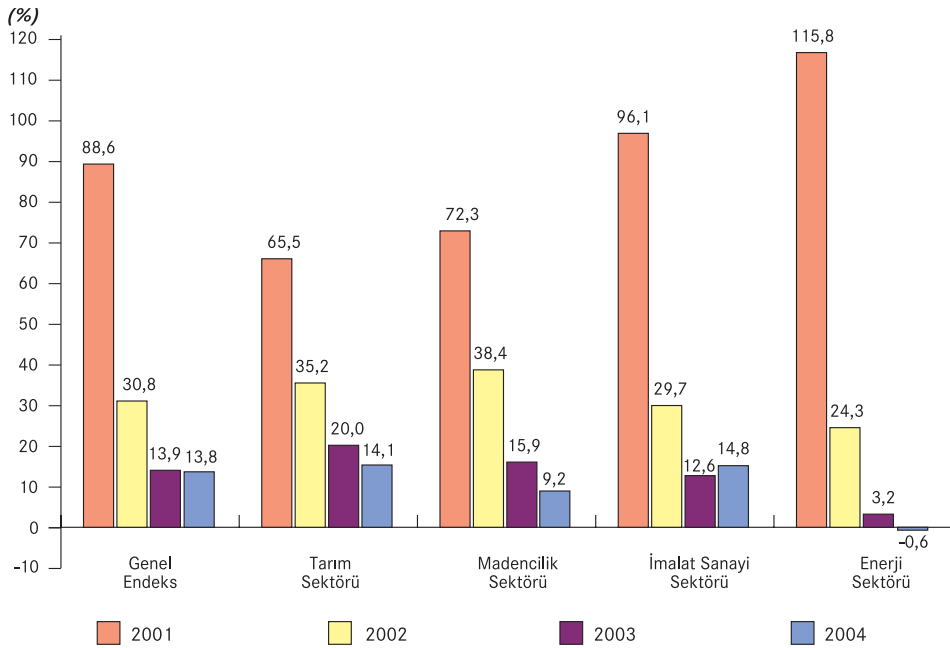
	2001	Değişim (%)	2002	Değişim (%)	2003	Değişim (%)	2004	Değişim (%)
Yıllık Ortalama								
Genel	4.586,3	54,4	6.648,6	45,0	8.330,4	25,3	9.212,1	10,6
Gıda, İçki ve Tütün	3.886,8	50,3	5.827,9	49,9	7.501,8	28,7	8.175,2	9,0
Giyim ve Ayakkabı	3.776,1	51,7	5.758,0	52,5	7.315,4	27,0	7.599,8	3,9
Konut	5.751,2	56,8	7.974,8	38,7	9.865,8	23,7	11.378,6	15,3
Ev Eşyası	3.644,4	60,5	5.243,7	43,9	6.122,0	16,7	6.247,7	2,1
Sağlık	5.436,6	48,4	7.544,7	38,8	9.651,6	27,9	10.608,3	9,9
Ulaştırma	5.300,3	58,2	8.049,9	51,9	9.939,2	23,5	10.906,9	9,7
Kültür ve Eğlence	4.119,4	58,1	5.572,6	35,3	6.352,6	14,0	6.601,3	3,9
Eğitim	5.318,6	39,0	8.141,4	53,1	11.158,8	37,1	13.231,0	18,6
Lokanta, Pastane ve Otel	4.666,0	42,5	6.451,6	38,3	8.658,8	34,2	10.355,7	19,6
Çeşitli Mal ve Hizmetler	4.441,0	68,7	6.416,5	44,5	7.960,1	24,1	8.733,7	9,7
Yıl Sonu								
Genel	5.756,2	68,5	7.468,6	29,7	8.839,5	18,4	9.663,3	9,3
Gıda, İçki ve Tütün	5.240,2	80,2	6.536,6	24,7	7.925,4	21,2	8.443,5	6,5
Giyim ve Ayakkabı	4.925,4	65,2	6.902,3	40,1	7.905,7	14,5	8.006,4	1,3
Konut	6.944,8	59,6	8.952,7	28,9	10.621,3	18,6	12.150,2	14,4
Ev Eşyası	4.494,3	72,7	5.659,4	25,9	6.347,0	12,1	6.361,1	0,2
Sağlık	6.449,5	58,4	8.225,7	27,5	10.016,4	21,8	10.865,8	8,5
Ulaştırma	6.494,4	77,5	8.884,8	36,8	10.149,7	14,2	11.663,5	14,9
Kültür ve Eğlence	4.875,4	61,7	6.070,4	24,5	6.679,7	10,0	6.619,8	-0,9
Eğitim	6.704,6	52,4	10.312,6	53,8	12.585,6	22,0	14.217,9	13,0
Lokanta, Pastane ve Otel	5.465,5	46,2	7.231,2	32,3	9.558,7	32,2	10.951,1	14,6
Çeşitli Mal ve Hizmetler	5.402,9	81,2	7.053,3	30,5	8.290,8	17,5	8.886,3	7,2

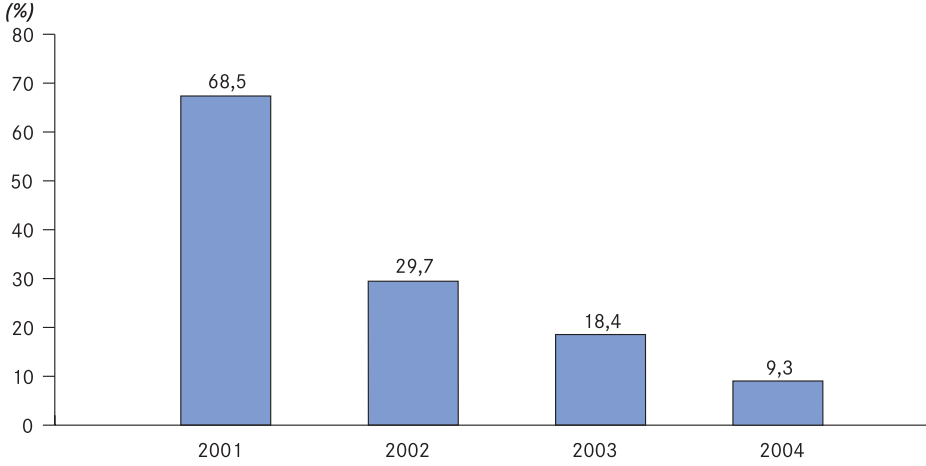
Kaynak: DİE

Grafik 13: Toptan Eşya Fiyatları Endeksi Değişim Oranları (Yıl Sonuna Göre)

Grafik 14: Sektörler İtibariyle Toptan Eşya Fiyatları Değişim Oranları (Yıl Sonuna Göre)

Grafik 15: Tüketici Fiyatları Endeksi Değişim Oranları (Yıl Sonuna Göre)

2. Para, Banka ve Sermaye Piyasası

Para, Banka

2004 yılı başında yıl içinde uygulanacak para politikası stratejisi açıklanmıştır. Para politikası uygulamasında; 2004 yılında da 2002 yılı başından beri sürdürülmekte olan dalgalı kur rejimi altında, gelecek dönem enflasyonuna odaklanan örtük enflasyon hedeflemesi stratejisine devam edileceği bildirilmiştir. Bu çerçevede parasal büyüklüklere de dikkat edileceği, ancak önceliğin gerçekleşecek olan enflasyonun hedeflenen düzeye yakınsaması olacağı ifade edilmiştir. Kısa vadeli faiz oranları temel para politikası aracı olmaya devam ederken, para tabanına yine ek çapa işlevi yüklenmiştir.

Uluslararası Para Fonu'na stand-by anlaşmasının 6. gözden geçirmesine ilişkin olarak 31 Ekim 2003 tarihinde verilen niyet mektubunda, 2004 yılı için para tabanı ve net uluslararası rezervler için performans kriteri, net iç varlıklar için ise gösterge niteliğinde hedefler belirlenmiştir. Para tabanına ilişkin talepte bir değişiklik olduğuna dair güçlü kanıtlar bulunduğu takdirde program hedeflerinin bu doğrultuda değiştirileceği vurgulanmıştır.

Bu çerçevede Merkez Bankası bir yandan kısa vadeli faiz oranlarını temel politika aracı olarak kullanarak yıllık % 12 seviyesindeki enflasyon hedefinin tutturulmasına yönelik bir para stratejisi uygulamış, bir yandan da IMF ile yürütülmekte olan ekonomik program çerçevesinde belirlenen parasal performans kriterleri ile gösterge niteliğindeki hedefleri yakından takip etmiş ve gerekli önlemleri almıştır.

Özellikle enflasyonist beklentilerdeki iyileşme, enflasyon ve faiz oranlarındaki hızlı düşüş ile döviz kurlarındaki istikrar ve banka mevduatlarındaki artışa bağlı olarak para talebinde öngörülenin üstünde artış meydana gelmiştir. Buna bağlı olarak da Mart ve Nisan aylarında para tabanı gerçekleştirmeleri hedeflenen düzeyin üzerinde kalmıştır. Merkez Bankası bu gelişmelere bağlı olarak 31 Ekim 2003 tarihli niyet mektubunda vurgulandığı üzere, 2 Nisan 2004 ve 15 Temmuz 2004 tarihli niyet mektuplarında para tabanı ve net iç varlıklar hedeflerini iki kez yükseltmiştir.

Hedeflerde yapılan değişikliklerin ardından, yürütülmekte olan ekonomik program çerçevesinde Merkez Bankası tarafından yakından takip edilmekte olan parasal performans kriteri ve gösterge niteliğindeki hedeflere 31 Aralık 2004 tarihi itibarıyla ulaşılmıştır. Aralık ayı son beş iş günü para tabanı ortalaması 19.190 trilyon TL olarak gerçekleşerek performans kriteri niteliğindeki 20.900 trilyon TL'lik üst sınırın altında, net uluslararası rezervler 229 milyon dolar olarak gerçekleşerek performans kriteri niteliğindeki -2.000 milyon dolarlık alt sınırın üzerinde, Aralık ayı son beş iş günü net iç varlıklar ortalaması 30.121 trilyon TL olarak gerçekleşerek gösterge niteliğindeki 35.000 trilyon TL'lik üst sınırın altında kalmıştır (Tablo 53).

Tablo 53: Para Politikası Hedefleri

	Para Tabanı Üst Sınırı (Trilyon TL)		Net İç Varlıklar Üst Sınırı (Trilyon TL)		Net Uluslararası Rezerv Seviyesi Alt Sınırı (Milyon Dolar)	
	Hedef (1)	Gerçekleşme	Hedef (1)	Gerçekleşme	Hedef	Gerçekleşme
31 Mart 2004	16.100 (P)	16.948	29.600 (G)	27.321	-2.000 (P)	748
30 Nisan 2004	17.500 (P)	17.508	31.600 (G)	26.076	-2.000 (P)	1.791
30 Ağustos 2004	20.500 (P)	19.301	34.600 (G)	28.015	-2.000 (P)	1.629
31 Aralık 2004	20.900 (P)	19.190	35.000 (G)	30.121	-2.000 (P)	229

Kaynak: TCMB

(1): Üst sınırlar söz konusu tarihlerdeki ve bu tarihlerin her biri ile sona eren son beş iş günündeki stokların ortalaması üzerinden hesaplanacaktır.

(P): Performans kriteri

(G): Gösterge değer

2004 yılında örtük enflasyon hedeflemesi olarak adlandırılan gelecek dönem enflasyonuna odaklanan para stratejisi başarıyla yürütülürken, resmi enflasyon hedeflemesinin nihai olarak yürürlüğe konulması yönündeki hazırlıklarda önemli mesafe kaydedilmiştir. Para politikası stratejisi enflasyon hedeflemesine iyice yakınsamıştır. 20 Aralık 2004 tarihinde açıklanan 2005 yılı para ve kur politika-

sında, 2006 yılı başından itibaren açık enflasyon hedeflemesi sistemine geçileceği bildirilmiştir.

Kısa vadeli faiz oranları 2004 yılında da enflasyonla mücadelede Merkez Bankası'nın para politikası uygulamalarında temel araç olmaya devam etmiştir. Uygulanan ekonomik program çerçevesinde Merkez Bankası kısa vadeli faiz oranlarını, 2004 yılı içinde 5 Şubat, 17 Mart, 8 Eylül ve 20 Aralık tarihlerinde olmak üzere 4 defa indirmiştir. Bu indirimler sonucu 2003 yılı sonunda % 26 olan gecelik borçlanma faiz oranı ile % 31 olan borç verme faiz oranı, sırasıyla % 18 ve % 22'ye düşürülmüştür. Faiz kararları alınırken toplam arz-talep dengesi, maliye politikasına ilişkin göstergeler, ücret-istihdam-birim maliyet ve verimlilik gelişmeleri, kamu ve özel sektör fiyatlamaya davranışları, enflasyon bekleyişleri, döviz kurları ve onu etkileyebilecek faktörlerdeki gelişmeler, olası dış şoklar ve enflasyon tahminleri gözönüne alınmıştır.

Bütün bu gelişmelerin sonucunda, 2004 yılı sonunda dolaşımdaki para 2003 yılına göre % 22,9'luk artışla 12.446,3 trilyon TL'ye, mevduat bankalarındaki vadesiz mevduat % 48,9'luk artışla 17.020,5 trilyon TL'ye, Merkez Bankası'ndaki mevduat % 58,2'lik artışla 2,2 trilyon TL'ye yükselmiştir. Reel olarak dolaşımdaki para % 8, vadesiz mevduat % 30,8, Merkez Bankası'ndaki mevduat % 39 artış göstermiştir. Böylece dar tanımlı para arzı M1 % 36,7'lik artışla 29.469,1 trilyon TL'ye yükselirken, reel olarak % 20,1 artmıştır (Tablo 54).

Tablo 54: Para Arzı (M1)

Yıllar	Dolaşımdaki Para		Vadesiz Mevduat		Merkez Bankası'ndaki Mevduat		M1	
	Milyar TL	Değişim (%)	Milyar TL	Değişim (%)	Milyar TL	Değişim (%)	Milyar TL	Değişim (%)
1998	1.106.023	-	1.177.706	-	445	-	2.284.174	-
1999	2.003.483	81,1	2.927.483	148,6	296	-33,5	4.931.262	115,9
2000	3.214.550	60,4	4.994.420	70,6	654	120,9	8.209.624	66,5
2001	4.801.257	49,4	6.271.522	25,6	491	-24,9	11.073.270	34,9
2002	7.208.863	50,1	7.046.747	12,4	3.249	561,7	14.258.860	28,8
2003	10.128.670	40,5	11.434.056	62,3	1.422	-56,2	21.564.149	51,2
2004	12.446.299	22,9	17.020.523	48,9	2.249	58,2	29.469.070	36,7

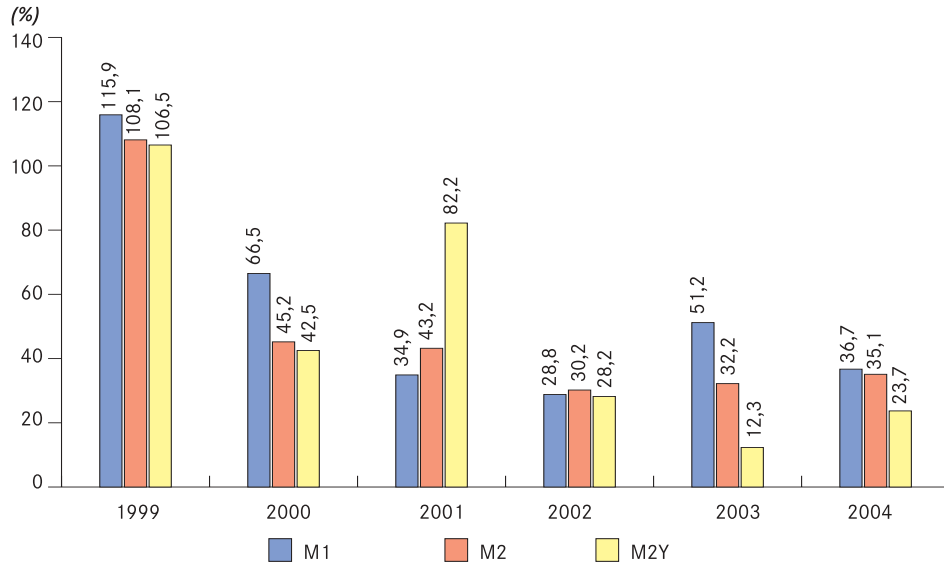
Kaynak: TCMB

M2 para arzının alt kalemi olan vadeli mevduatlar % 34,6'lık artışla 79.875,4 trilyon TL'ye yükselirken, reel olarak da % 18,3 artış göstermiştir. Geniş tanımlı para arzı M2 % 35,1'lik artışla 109.344,4 trilyon TL olmuştur. M2 para arzında reel olarak % 18,7'lik artış meydana gelmiştir (Tablo 55).

Tablo 55: Para Arzı (M2)

Yıllar	M1	Vadeli Mevduat	Değişim (%)	(Milyar TL)	
				M2	Değişim (%)
1998	2.284.174	8.572.589	-	10.856.763	-
1999	4.931.262	17.664.799	106,1	22.596.061	108,1
2000	8.209.624	24.602.939	39,3	32.812.563	45,2
2001	11.073.270	35.912.717	46,0	46.985.987	43,2
2002	14.258.860	46.936.415	30,7	61.195.275	30,2
2003	21.564.149	59.358.787	26,5	80.922.936	32,2
2004	29.469.070	79.875.379	34,6	109.344.449	35,1

Kaynak: TCMB

Grafik 16: Para Arzı Değişimleri

M2Y para arzı % 23,7'lik artışla 185.418,6 trilyon TL'ye, M3 para arzı % 34,7'lik artışla 116.597,6 trilyon TL'ye yükselmiştir. Reel olarak M2Y % 8,7, M3 % 18,4 artmıştır (Tablo 56).

Tablo 56: Parasal Gelişmeler

					(Milyar TL)		
					Değişim (%)		
	2001	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Emisyon Hacmi	5.328.876	7.707.082	10.844.508	13.465.237	44,6	40,7	24,2
M1 Para Arzı	11.073.270	14.258.860	21.564.149	29.469.070	28,8	51,2	36,7
Dolaşımdaki Para	4.801.257	7.208.863	10.128.670	12.446.299	50,1	40,5	22,9
Vadesiz Ticari Mevduat	3.100.924	3.784.187	5.580.690	8.671.897	22,0	47,5	55,4
Vadesiz Tasarruf Mevduatı	1.484.723	2.064.685	3.719.120	5.204.493	39,1	80,1	39,9
Vadesiz Diğer Mevduat	1.685.875	1.197.875	2.134.246	3.144.133	-28,9	78,2	47,3
Merkez Bankası Mevduatı	491	3.249	1.422	2.249	561,7	-56,2	58,2
M2 Para Arzı	46.985.987	61.195.275	80.922.936	109.344.449	30,2	32,2	35,1
Vadeli Ticari Mevduat	4.621.320	8.261.003	9.184.744	13.169.585	78,8	11,2	43,4
Vadeli Tasarruf Mevduatı	25.774.229	32.614.228	41.396.994	56.258.543	26,5	26,9	35,9
Vadeli Diğer Mevduat	5.517.168	6.061.184	8.777.049	10.447.251	9,9	44,8	19,0
M2Y Para Arzı	104.132.803	133.450.273	149.854.800	185.418.562	28,2	12,3	23,7
Döviz Tevdiat Hesabı	57.146.816	72.254.998	68.931.864	76.074.113	26,4	-4,6	10,4
M3 Para Arzı	50.587.717	64.399.837	86.565.043	116.597.637	27,3	34,4	34,7

Kaynak: TCMB

Bankalardaki Türk Lirası cinsinden toplam mevduat % 36,4'lük artışla 103.240,2 trilyon TL'ye, döviz tevdiat hesapları % 10,4'lük artışla 76.074,1 trilyon TL'ye yükselmiştir. Reel olarak Türk Lirası cinsinden mevduatlar % 19,9 artarken, döviz tevdiat hesapları % 3 azalmıştır (Tablo 57-58).

Tablo 57: Mevduat Bankalarındaki Mevduat (1)

					(Milyar TL)		
					Değişim (%)		
	2001	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Tasarruf Mevduatı	27.258.952	34.678.913	45.116.114	61.463.036	27,2	30,1	36,2
Vadeli	25.774.229	32.614.228	41.396.994	56.258.543	26,5	26,9	35,9
Vadesiz	1.484.723	2.064.685	3.719.120	5.204.493	39,1	80,1	39,9
Ticari Mevduat	7.722.244	12.045.190	14.765.434	21.841.482	56,0	22,6	47,9
Vadeli	4.621.320	8.261.003	9.184.744	13.169.585	78,8	11,2	43,4
Vadesiz	3.100.924	3.784.187	5.580.690	8.671.897	22,0	47,5	55,4
Resmi Mevduat	2.737.446	2.311.037	4.884.231	6.344.337	-15,6	111,3	29,9
Vadeli	732.454	1.167.562	2.397.824	3.344.489	59,4	105,4	39,5
Vadesiz	2.004.992	1.143.475	2.486.407	2.999.848	-43,0	117,4	20,6
Diğer Mevduat	7.203.043	7.259.059	10.911.295	13.591.384	0,8	50,3	24,6
Vadeli	5.517.168	6.061.184	8.777.049	10.447.251	9,9	44,8	19,0
Vadesiz	1.685.875	1.197.875	2.134.246	3.144.133	-28,9	78,2	47,3
Toplam Mevduat	44.921.685	56.294.199	75.677.074	103.240.239	25,3	34,4	36,4

Kaynak: TCMB

(1): Yurtiçi Yerleşiklere Ait Toplam TL Mevduat

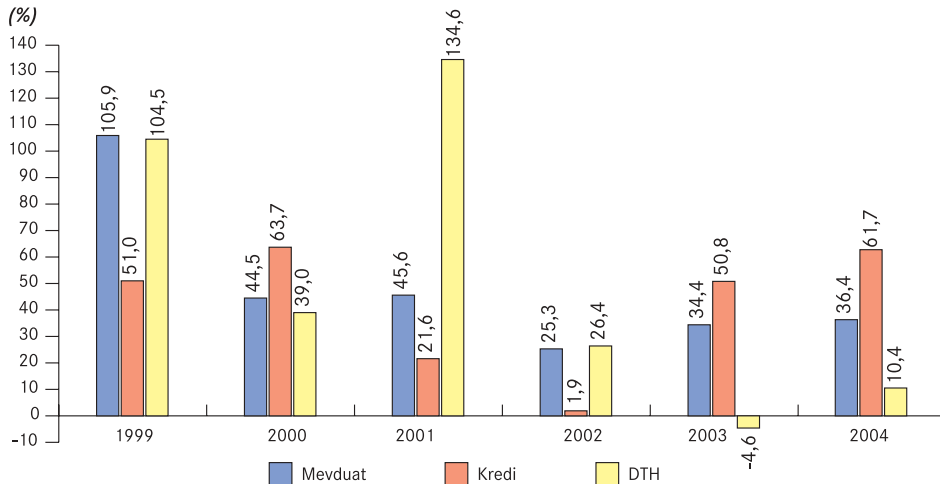
Tablo 58: Döviz Tevdiat Hesabı ve Vadeli Mevduat

Yıllar						(Milyar TL)
	Vadeli Tasarruf Mevduatı	Döviz Tevdiat Hesabı (1)	Vadeli Tasarruf Mevduatı+ Döviz Tevdiat Hesabı	Vadeli Tasarruf Mevduatı (Pay %)	Döviz Tevdiat Hesabı (Pay %)	
1998	5.980.132	8.568.813	14.548.945	41,1	58,9	
1999	12.741.683	17.523.249	30.264.932	42,1	57,9	
2000	17.113.342	24.354.866	41.468.208	41,3	58,7	
2001	25.774.229	57.146.816	82.921.045	31,1	68,9	
2002	32.614.228	72.254.998	104.869.226	31,1	68,9	
2003	41.396.994	68.931.864	110.328.858	37,5	62,5	
2004	56.258.543	76.074.113	132.332.656	42,5	57,5	

Kaynak: TCMB

(1): Yurtiçi Yerleşiklere Ait Toplam YP Mevduat

Grafik 17: Mevduat Bankalarındaki Mevduat ve Krediler ile DTH Değişim Oranları

Toplam mevduat içinde en yüksek paya sahip olan vadeli tasarruf mevduatı % 35,9'luk artışla 56.258,5 trilyon TL'ye, vadesiz tasarruf mevduatı % 39,9'luk artışla 5.204,5 trilyon TL'ye yükselirken, toplam tasarruf mevduatı % 36,2'lik artışla 61.463 trilyon TL olmuştur. Ticari mevduat % 47,9'luk artışla 21.841,5 trilyon TL'ye, resmi mevduat % 29,9'luk artışla 6.344,3 trilyon TL'ye, bunların dışında kalan mevduatlar da % 24,6'lık artışla 13.591,4 trilyon TL'ye yükselmiştir.

Mevduat bankaları kredileri % 61,7'lik artışla 77.628,1 trilyon TL'ye yükselirken, reel olarak da % 42,1 artmıştır. Bunun içinde yer alan ticari krediler % 64,6'lık artışla 70.190,8 trilyon TL'ye yükselmiştir. İhtisas kredileri de, küçük esnaf ve sanatkar kredileri ile konut kredilerindeki yüksek oranlı artışın etkisiyle % 38,6 artarak 7.437,3 trilyon TL'ye yükselmiştir. Tarımsal krediler % 26,8'lik artışla 3.738,5 trilyon TL, küçük esnaf ve sanatkar kredileri % 69,6'lık artışla 2.777 trilyon TL, konut kredileri % 52,4'lük artışla 723,6 trilyon TL olurken, bunların dışında kalan özel ihtisas kredileri % 35'lik düşüşle 198,3 trilyon TL olmuştur (Tablo 59).

Tablo 59: Banka Kredileri (1)

					(Milyar TL)		
	2001	2002	2003	2004	Değişim (%)		
Mevduat Bankaları Kredileri	31.249.115	31.845.411	48.018.584	77.628.147	1,9	50,8	61,7
Ticari Krediler	27.437.063	27.896.449	42.653.312	70.190.837	1,7	52,9	64,6
Özel İhtisas Kredileri	3.812.052	3.948.962	5.365.272	7.437.310	3,6	35,9	38,6
Tarımsal Krediler	2.388.358	2.365.475	2.948.013	3.738.504	-1,0	24,6	26,8
Küçük Esnaf ve Sanatkar Kredileri	640.181	902.123	1.637.585	2.776.994	40,9	81,5	69,6
Konut Kredileri	591.502	429.281	474.788	723.556	-27,4	10,6	52,4
Diğer	192.011	252.083	304.886	198.256	31,3	20,9	-35,0
Kalkınma ve Yatırım Bankaları Kredileri	2.797.858	3.064.396	3.729.695	4.583.828	9,5	21,7	22,9
T. İhracat Kredi Bankası	1.093.395	1.139.869	1.257.871	1.318.486	4,3	10,4	4,8
Diğer	1.704.463	1.924.527	2.471.824	3.265.342	12,9	28,4	32,1
Yurtiçi Net Kredi Hacmi	34.046.973	34.909.807	51.748.279	82.211.975	2,5	48,2	58,9

Kaynak: TCMB
(1): Yurtiçi

Kalkınma ve yatırım bankaları kredileri % 22,9'luk artışla 4.583,8 trilyon TL'ye yükselirken, bunun içinde yer alan Türkiye İhracat Kredi Bankası kredileri % 4,8'lik artışla 1.318,5 trilyon TL'ye, diğer kalkınma ve yatırım bankaları kredileri % 32,1'lik artışla 3.265,3 trilyon TL'ye yükselmiştir.

Bu değişikliklere bağlı olarak 2004 yılında kredi stoku % 58,9'luk artışla 82.212 trilyon TL'ye yükselirken, reel olarak da % 39,6 artmıştır. Ekonomik istikrar orta-

mının sağlanması, bankaların mali yapılarının güçlenmesi, Türk Lirası'nın değer kazanması, enflasyon ve faiz oranlarındaki düşüş, yüksek büyüme ve iç talep artışı kredi hacmindeki artışta etkili olmuştur.

2004 yılında Merkez Bankası döviz rezervleri % 7,1 artarak 36.006 milyon dolara, altın rezervi % 4,9 artarak 1.635 milyon dolara, bankalar ve özel finans kurumları döviz rezervleri % 115,5 artarak 21.108 milyon dolara yükselmiştir. Bu değişikliklere bağlı olarak brüt uluslararası rezervler % 30,6 artarak 58.749 milyon dolar olmuştur (Tablo 60).

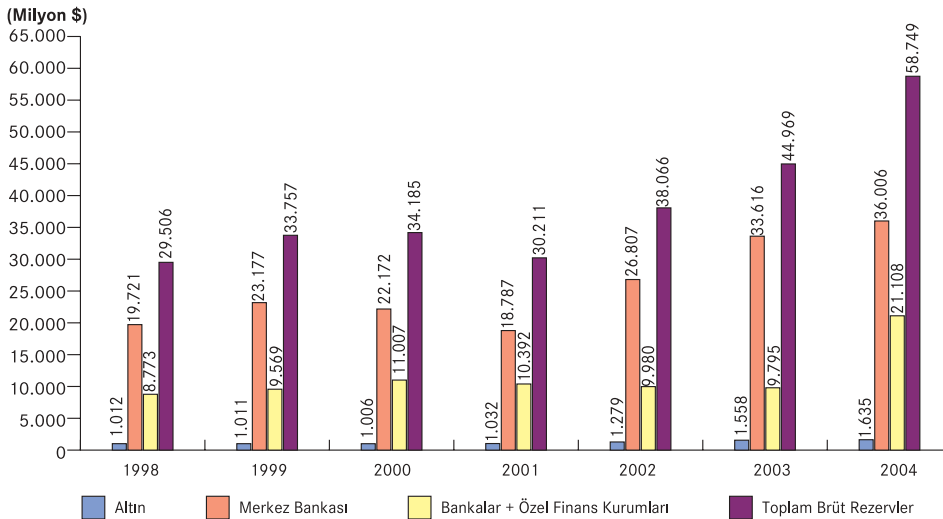
Tablo 60: Uluslararası Rezervler

(Milyon \$)

Yıllar	Altın	Brüt Döviz Rezervleri		Toplam Brüt Rezerv
		Merkez Bankası	Bankalar + Özel Finans Kurumları	
1998	1.012	19.721	8.773	29.506
1999	1.011	23.177	9.569	33.757
2000	1.006	22.172	11.007	34.185
2001	1.032	18.787	10.392	30.211
2002	1.279	26.807	9.980	38.066
2003	1.558	33.616	9.795	44.969
2004	1.635	36.006	21.108	58.749

Kaynak: TCMB

Grafik 18: Uluslararası Rezervler

2004 yılında da bir önceki yıla göre ithalatla meydana gelen artış oranı Merkez Bankası döviz rezervleri artış oranından daha yüksek düzeyde gerçekleşmiştir.

İthalat ve Merkez Bankası döviz rezervlerinde meydana gelen değişimler sonucu 2003 yılında 5,8 ay olan Merkez Bankası döviz rezervlerinin ithalatı karşılama oranı, 2004 yılında 4,4 aya gerilemiştir (Tablo 61).

Tablo 61: Merkez Bankası Rezervleri ve İthalatı Karşılama Oranı

(Milyon \$)			
Yıllar	T.C. Merkez Bankası Döviz Mevcudu	İthalat	İthalatı Karşılama Oranı (ay)
1998	19.721	45.921	5,2
1999	23.177	40.671	6,8
2000	22.172	54.503	4,9
2001	18.787	41.399	5,4
2002	26.807	51.554	6,2
2003	33.616	69.340	5,8
2004	36.006	97.362	4,4

Kaynak: TCMB, DİE

Bankacılık sektöründe 2003 yılında 50 banka faaliyet gösterirken, bu sayı 2004 yılında ticari banka ve mevduat kabul etmeyen banka sayısındaki azalmaya bağlı olarak 48'e gerilemiştir. Ticaret bankalarının sayısı 36'dan 35'e, mevduat kabul etmeyen bankaların sayısı 14'den 13'e düşmüştür. Ticaret bankalarının 3'ü kamu, 18'i özel, 13'ü yabancı ve 1'i Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kapsamında bulunan bankalardan oluşurken, mevduat kabul etmeyen bankaların ise 3'ü kamu, 8'i özel ve 2'si yabancı bankalardan oluşmuştur (Tablo 62).

Tablo 62: Banka Sayısı

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ticaret Bankaları	62	61	46	40	36	35
Kamu Sermayeli Bankalar	4	4	3	3	3	3
Özel Sermayeli Bankalar	31	28	22	20	18	18
Yabancı Bankalar	19	18	15	15	13	13
TMSF'ye Devredilen Bankalar	8	11	6	2	2	1
Mevduat Kabul Etmeyen Bankalar	19	18	15	14	14	13
Kamu Sermayeli Bankalar	3	3	3	3	3	3
Özel Sermayeli Bankalar	13	12	9	8	8	8
Yabancı Bankalar	3	3	3	3	3	2
Toplam	81	79	61	54	50	48

Kaynak: TBB

2004 yılında banka sayısındaki azalmaya karşın, bankaların şube sayısında artış olmuştur. Sektördeki toplam şube sayısı 140 adet artarak 6.106'ya yükselmiştir. Kamu sermayeli ticaret bankalarının şube sayısı 178 adet, özel sermayeli ticaret bankalarının şube sayısı 135 adet artarken, fon bankalarının şube sayısı 2 adet azalmış, yabancı sermayeli bankaların şube sayısı değişmemiştir. Özel sermayeli mevduat kabul etmeyen bankaların şube sayısı 2 adet artarken, kamu ve yabancı sermayeli mevduat kabul etmeyen bankaların şube sayılarında değişiklik olmamıştır (Tablo 63).

Tablo 63: Banka Şubelerinin Yıllara Göre Dağılımı

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ticaret Bankaları	5.399	5.485	5.995	5.720	5.777	6.088
Kamu Sermayeli Bankalar	2.459	2.429	2.725	2.019	1.971	2.149
Özel Sermayeli Bankalar	2.867	2.975	3.019	3.488	3.594	3.729
Tas. Mevd. Sig. Fon. Devred. Bankalar	27	27	16	9	3	1
Yabancı Bankalar	46	54	235	204	209	209
Türkiye’de Kurulmuş Bankalar	35	43	225	195	200	200
Türkiye’de Şube Açan Bankalar	11	11	10	9	9	9
Mevduat Kabul Etmeyen Bankalar	24	24	17	18	16	18
Kamu Sermayeli Bankalar	12	11	4	4	4	4
Özel Sermayeli Bankalar	10	11	11	12	10	12
Yabancı Sermayeli Bankalar	2	2	2	2	2	2
Toplam	5.423	5.509	6.012	5.738	5.793	6.106
Kapanan Bankalara Ait Şubeler (1)	2.268	2.328	896	368	173	0
Toplam	7.691	7.837	6.908	6.106	5.966	6.106

Kaynak: TBB

(1): Kapanmış olan bankaların geçmiş yıllara ait şube sayılarını kapsamaktadır.

Bankaların personel sayısı şube sayısındaki gelişmelere paralel olarak artmıştır. 2003 yılında 123.249 kişi olan bankacılık sisteminde çalışan sayısı, 2004 yılında 3.914 kişi artarak 127.163 kişi olmuştur. 2004 yılında çalışan sayısı, kamu sermayeli ticaret bankalarında 1.473 kişi, özel sermayeli ticaret bankalarında 6.266 kişi, yabancı sermayeli ticaret bankalarında 401 kişi artmış, Fon bankalarında ise 75 kişi azalmıştır. Kamu sermayeli mevduat kabul etmeyen bankaların çalışan sayısı 82 kişi, özel sermayeli mevduat kabul etmeyen bankaların çalışan sayısı 2 kişi azalırken, yabancı sermayeli mevduat kabul etmeyen bankaların çalışan sayısı 5 kişi artmıştır (Tablo 64).

Tablo 64: Bankalarda Çalışanların Yıllara Göre Dağılımı

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ticaret Bankaları	119.436	118.479	117.372	111.720	114.565	122.630
Kamu Sermayeli Bankalar	61.730	60.191	56.108	40.158	37.994	39.467
Özel Sermayeli Bankalar	55.311	55.741	55.384	65.284	70.614	76.880
Tas. Mevd. Sig. Fon. Devred. Bankalar	485	486	414	912	478	403
Yabancı Bankalar	1.910	2.061	5.466	5.366	5.479	5.880
Türkiye’de Kurulmuş Bankalar	1.468	1.619	5.052	4.997	5.123	5.510
Türkiye’de Şube Açan Bankalar	442	442	414	369	356	370
Mevduat Kabul Etmeyen Bankalar	5.142	5.285	5.079	4.913	4.612	4.533
Kamu Sermayeli Bankalar	4.336	4.456	4.322	4.174	3.882	3.800
Özel Sermayeli Bankalar	764	784	712	691	683	681
Yabancı Sermayeli Bankalar	42	45	45	48	47	52
Toplam	124.578	123.764	122.451	116.633	119.177	127.163
Kapanan Bankalara Ait Şubeler (1)	49.410	46.637	15.044	6.638	4.072	0
Toplam	173.988	170.401	137.495	123.271	123.249	127.163

Kaynak: TBB

(1): Kapanmış olan bankaların kapanma tarihinden önceki yıllara ait personel sayılarını kapsamaktadır.

1994 yılında uygulamaya konulan tasarruf mevduatına tam garanti verilmesi uygulaması, 5 Temmuz 2004 tarihinde kaldırılarak 50 milyar TL’ye kadar olan ta-

sarruf mevduatını kapsayacak sınırlı mevduat güvencesi sistemine geçilmiştir. Ayrıca 2000 yılı Aralık ayında tasarruf sahiplerinin ve diğer kreditorlerin Türkiye'deki mevduat bankalarındaki tüm alacaklarına ilişkin getirilen ve TMSF kapsamına alınması durumunda yürürlüğe giren geçici tam garanti de aynı tarihte kaldırılmıştır.

2004 yılı sonu itibarıyla 217 adet büyük ölçekli, 110 adet küçük ölçekli olmak üzere toplam 327 firma Finansal Yeniden Yapılandırma Programı kapsamına alınmıştır. Bunların 9'u Doğu Anadolu, 13'ü Karadeniz, 17'si Akdeniz, 22'si Güneydoğu Anadolu, 38'i İç Anadolu, 43'ü Ege ve 185'i Marmara Bölgesi'nde faaliyet gösteren firmalardan oluşmuştur.

Kapsama alınan firmalardan 101'i küçük ölçekli, 205'i büyük ölçekli olmak üzere 306 tanesi ile yeniden yapılandırma anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmalarla 646,9 milyon doları küçük firmalara, 5.062,3 milyon doları büyük firmalara ait olmak üzere toplam 5.709,2 milyon dolarlık kredi borcu yeniden yapılandırılmıştır.

Sermaye Piyasası

2004 yılında ihraç edilen toplam menkul kıymet tutarı 2003 yılına göre % 4,9 artarak 166.120,1 trilyon TL'den 174.293,4 trilyon TL'ye yükselmiştir. Bunun % 93,9'u kamu kesimi, % 6,1'i özel kesim menkul kıymet ihraçlarından oluşmuştur (Tablo 65).

Tablo 65: Menkul Kıymet İhraç İzinleri

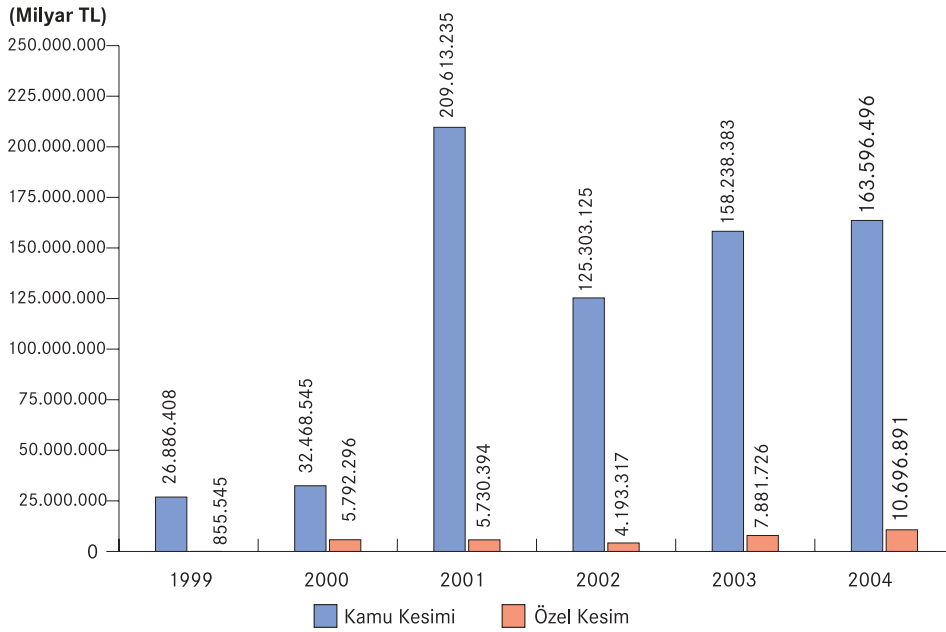
	(Milyar TL)								
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)		
	2002	2003	2004	2002	2003	2004	2003	2004	
Kamu Kesimi	125.303.124,8	158.238.383,4	163.596.495,8	100,0	100,0	100,0	26,3	3,4	
Devlet Tahvili	58.900.024,7	101.777.185,5	102.039.666,9	47,0	64,3	62,4	72,8	0,3	
Hazine Bonoları	66.403.100,1	56.461.197,9	61.556.828,9	53,0	35,7	37,6	-15,0	9,0	
Özel Kesim	4.193.317,1	7.881.726,3	10.696.891,2	100,0	100,0	100,0	88,0	35,7	
Hisse Senedi	1.597.316,8	1.749.596,6	3.826.540,2	38,1	22,2	35,8	9,5	118,7	
Banka Bonosu ve	83.613,9	0,0	0,0	2,0	0,0	0,0	-	-	
Banka Garantili Bono									
MKYF Katılma Belgeleri	2.405.345,7	6.118.693,0	6.870.351,0	57,4	77,6	64,2	154,4	12,3	
Yabancı Yatırım Fonu Katılma Belgeleri	107.040,7	13.436,7	0,0	2,6	0,2	0,0	-87,4	-	
Toplam	129.496.441,9	166.120.109,7	174.293.387,0	-	-	-	28,3	4,9	
Kaynak: SPK									

Kaynak: SPK

Kamu kesimi devlet tahvili ihraçları % 0,3, hazine bonosu ihraçları % 9 artmıştır. Bu gelişmeye bağlı olarak kamu kesimi menkul kıymet ihraçları toplamı % 3,4'lük artışla 163.596,5 trilyon TL'ye yükselmiştir. Bunun 102.039,7 trilyon TL'lik kısmı (% 62,4) devlet tahvili, 61.556,8 trilyon TL'lik kısmı (% 37,6) hazine bonosu ihraçlarından meydana gelmiştir.

Özel kesim menkul kıymet ihraçları, 2004 yılında % 35,7 artarak 10.696,9 trilyon TL'ye yükselmiştir. Özel kesim menkul kıymet ihracının 3.826,5 trilyon TL'lik kısmını (% 35,8) hisse senedi, 6.870,4 trilyon TL'lik kısmını (% 64,2) menkul kıymet yatırım fonu katılma belgeleri oluşturmuştur.

Grafik 19: Menkul Kıymet İhraç İzinleri

Aylar itibariyle özel kesim menkul kıymet ihracı en çok 1.974,7 trilyon TL ile Ocak ayında yapılırken, onu 1.799,7 trilyon TL ile Temmuz ayında, 1.789,1 trilyon TL ile de Ekim ayında yapılan ihraçlar izlemiştir. Hisse senedi ihraçlarının en yoğun olduğu aylar Ekim, Eylül ve Ocak, menkul kıymet yatırım fonu katılma belgeleri ihraçlarının en yoğun olduğu aylar Temmuz, Ocak ve Şubat ayları olmuştur. 2004 yılında banka bonosu ve banka garantili bono ile yabancı yatırım fonu katılma belgeleri ihracı yapılmamıştır (Tablo 66).

Tablo 66: Özel Kesim Menkul Kıymet İhraç İzinleri

(Milyar TL)

Yıllar	Aylar	Hisse Senedi	Banka Bonusu ve Banka Garantili Bono	MKYF Katılma Belgeleri	Yabancı YF Katılma Belgeleri	Genel Toplam
2002	I	345.610,6	-	122.204,0	-	467.814,6
	II	93.944,9	-	18.340,0	-	112.284,9
	III	71.260,0	-	207.297,7	26.285,5	304.843,2
	IV	85.146,1	-	367.965,0	-	453.111,1
	V	170.765,6	-	206.407,0	45.900,0	423.072,6
	VI	74.996,0	-	466.690,0	-	541.686,0
	VII	142.531,4	-	124.851,0	19.175,3	286.557,6
	VIII	159.587,6	-	452.806,0	15.680,0	628.073,6
	IX	16.449,2	83.613,9	213.529,0	-	313.592,1
	X	50.881,7	-	47.977,0	-	98.858,7
	XI	282.235,3	-	25.115,0	-	307.350,3
	XII	103.908,6	-	152.164,0	-	256.072,6
	Toplam	1.597.316,8	83.613,9	2.405.345,7	107.040,7	4.193.317,2
2003	I	100.724,9	-	1.239.122,0	-	1.339.846,9
	II	4.828,0	-	20.282,0	-	25.110,0
	III	218.347,0	-	56.980,0	-	275.327,0
	IV	62.199,6	-	238.673,0	-	300.872,6
	V	16.238,9	-	716.099,0	-	732.337,9
	VI	126.772,0	-	51.205,0	-	177.977,0
	VII	134.763,8	-	71.846,0	-	206.609,8
	VIII	166.247,6	-	352.544,0	13.436,7	532.228,3
	IX	34.995,9	-	73.909,0	-	108.904,9
	X	29.076,6	-	564.389,0	-	593.465,6
	XI	67.101,7	-	1.366.822,0	-	1.433.923,7
	XII	788.300,6	-	1.366.822,0	-	2.155.122,6
	Toplam	1.749.596,6	-	6.118.693,0	13.436,7	7.881.726,3
2004	I	433.432,8	-	1.541.278,0	-	1.974.710,8
	II	27.202,5	-	1.260.025,0	-	1.287.227,5
	III	153.013,6	-	213.902,0	-	366.915,6
	IV	72.887,4	-	65.496,0	-	138.383,4
	V	363.691,1	-	453.841,0	-	817.532,1
	VI	394.726,5	-	765.665,0	-	1.160.391,5
	VII	254.701,6	-	1.544.977,0	-	1.799.678,6
	VIII	34.502,9	-	4.836,0	-	39.338,9
	IX	636.781,0	-	0,0	-	636.781,0
	X	976.133,8	-	812.923,0	-	1.789.056,8
	XI	172.467,9	-	19.067,0	-	191.534,9
	XII	306.999,2	-	188.341,0	-	495.340,2
	Toplam	3.826.540,3	-	6.870.351,0	-	10.696.891,3

Kaynak: SPK

2003 yılında 605.625,7 trilyon TL olan menkul kıymetler ikinci el piyasa işlem hacmi, 2004 yılında özellikle devlet tahvili ihracında meydana gelen yüksek oranlı artış nedeniyle 9.506.756,9 trilyon TL'ye yükselmiştir (Tablo 67).

Kamu kesimi menkul kıymetlerinin ikinci el satışı 458.981,7 trilyon TL'den 9.298.334,2 trilyon TL'ye, özel sektör menkul kıymetlerinin ikinci el satışı 146.644 trilyon TL'den 208.422,7 trilyon TL'ye yükselmiştir. Bu gelişmeler sonucunda 2004 yılında da ikinci el piyasada hisse senedi dışında hiç bir özel sektör menkul kıymet yatırım aracı işlem görmemiştir. Toplam ikinci el piyasa işlemleri içinde bir

önceki yıla göre kamu kesimi menkul kıymetlerinin payı 22 puanlık artışla % 97,8, özel kesim menkul kıymetlerinin payı da 22 puanlık düşüşle % 2,2 olmuştur.

Tablo 67: İkinci El Piyasalarda İşlem Hacmi

(Milyar TL)

	Değer			Pay (%)			Değişim (%)	
	2002	2003	2004	2002	2003	2004	2003	2004
Kamu Kesimi	267.574.516,7	458.981.673,2	9.298.334.213,5	100,0	100,0	100,0	71,5	1.925,9
Devlet Tahvili	162.162.580,2	364.784.683,3	8.534.617.383,9	60,6	79,5	91,8	124,9	2.239,6
Hazine Bonosu	105.411.936,5	94.196.989,9	763.716.829,6	39,4	20,5	8,2	-10,6	710,8
Özel Kesim	106.302.549,8	146.644.042,8	208.422.733,2	100,0	100,0	100,0	37,9	42,1
Hisse Senedi	106.302.549,8	146.644.042,8	208.422.733,2	100,0	100,0	100,0	37,9	42,1
Toplam	373.877.066,5	605.625.716,0	9.506.756.946,7	-	-	-	62,0	1.469,7

Kaynak: SPK

İMKB işlem hacmi 2003 yılına göre % 42,1 artarak 146.645 trilyon TL'den 208.422,9 trilyon TL'ye yükselmiştir. 2004 yılında en yüksek işlem hacmi 25.193,5 trilyon TL ile Mart, en düşük işlem hacmi ise 10.526,1 trilyon TL ile Haziran aylarında gerçekleşmiştir (Tablo 68).

Tablo 68: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

Yıl	Ay	İşlem Hacmi (Milyar TL)	İMKB Endeksi (8601=1)	Toptan Eşya Fiyat Endeksi		İşlem Hacmi	
				1994=100	Değişim (%)	Nominal Değişim (%)	Reel Değişim (%)
2003	I	7.562.839,0	11.032,0	6.840,7	5,6	-21,5	-25,7
	II	7.113.369,0	11.574,4	7.055,7	3,1	-5,9	-8,8
	III	7.480.452,0	9.475,1	7.281,8	3,2	5,2	1,9
	IV	13.011.499,0	11.510,0	7.410,0	1,8	73,9	70,9
	V	10.877.115,0	11.381,4	7.364,0	-0,6	-16,4	-15,9
	VI	7.775.262,0	10.884,4	7.222,2	-1,9	-28,5	-27,1
	VII	5.957.948,0	10.572,0	7.183,5	-0,5	-23,4	-23,0
	VIII	9.364.934,0	11.611,8	7.169,4	-0,2	57,2	57,5
	IX	14.882.452,0	13.055,9	7.173,3	0,1	58,9	58,8
	X	25.045.880,0	15.754,3	7.213,4	0,6	68,3	67,4
	XI	13.079.064,0	14.617,5	7.336,2	1,7	-47,8	-48,7
	XII	24.494.152,0	18.625,0	7.382,1	0,6	87,3	86,1
2004	I	19.905.933,0	17.259,3	7.576,5	2,6	-18,7	-20,8
	II	15.137.963,0	18.889,2	7.700,6	1,6	-24,0	-25,2
	III	25.193.461,0	20.190,8	7.862,2	2,1	66,4	63,0
	IV	17.450.017,0	18.022,9	8.070,5	2,6	-30,7	-32,5
	V	13.245.101,0	17.327,9	8.067,8	0,0	-24,1	-24,1
	VI	10.526.133,0	17.967,8	7.982,7	-1,1	-20,5	-19,7
	VII	13.110.413,0	19.380,9	7.861,6	-1,5	24,6	26,5
	VIII	12.558.110,0	20.218,4	7.923,5	0,8	-4,2	-5,0
	IX	23.977.632,0	21.722,5	8.069,7	1,8	90,9	87,5
	X	18.462.868,0	22.899,9	8.330,1	3,2	-23,0	-25,4
	XI	17.960.103,0	22.486,2	8.392,7	0,8	-2,7	-3,4
	XII	20.895.211,0	24.971,7	8.403,8	0,1	16,3	16,2

Kaynak: İMKB, SPK, DiE

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası endeksi 2004 yılının ilk beş ayında dalgalı bir seyir izlerken Haziran ayından itibaren yükselmeye başlamış, göreceli olarak yılın geri kalanında istikrarlı bir seyir izlemiştir. 17 Aralık 2004 tarihinde ülkemizin Avrupa Birliği'ne tam üyelik müzakerelerinin başlanması yönündeki karar ve IMF ile son üç yıldır uygulanmakta olan programın 2005 yılında ve sonrasında da devam ettirileceğine dair gelişmelerin etkisiyle endeks Aralık ayında en yüksek seviyesine çıkmıştır. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası endeksi, 2003 yılı sonuna göre % 34,1'lik artışla yılı 24.971,7 puandan kapatmıştır.

3. Kamu Finansmanı

2004 yılında maliye politikasında öncelik, kamu kesimi harcamaları kontrol altında tutularak hedeflenen faiz dışı kamu fazlasına ulaşmaya ve hedeflenen enflasyonla uyumlu gelirler politikası uygulamasına verilmiştir. Maliye politikası, kamu borç stokunu azaltmak ve sürdürülebilir seviyede tutmak için GSMH'nın % 6,5'i oranında kamu sektörü faiz dışı fazlası verecek şekilde oluşturulmuştur. Bu hedefi tutturabilmek için gelir artırıcı ve harcama kısıcı önlemler alınmış ve yıl içinde bazı ilave tedbirler uygulamaya konulmuştur. Yıl sonunda kamu gelirleri artış hızı, kamu harcamaları artış hızından yüksek oranda gerçekleşmiştir.

2003 yılında 108.377 trilyon TL olan toplam kamu gelirleri, 2004 yılında % 20,7'lik artışla 130.776 trilyon TL'ye yükselmiştir (Tablo 69).

Tablo 69: Kamu Kesimi Gelirleri

(Cari Fiyatlarla, Trilyon TL)

				Değişim (%)		Pay (%)			GSMH'ya Oranlar (%)		
	2002	2003	2004 (1)	2003	2004	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Vergiler	66.041	91.199	109.545	38,1	20,1	76,6	84,1	83,8	24,0	25,6	25,5
Vasıtasız	21.815	27.763	30.749	27,3	10,8	25,3	25,6	23,5	7,9	7,8	7,2
Vasıtalı	42.933	60.168	75.766	40,1	25,9	49,8	55,5	57,9	15,6	16,9	17,7
Servet	1.293	3.267	3.030	152,7	-7,3	1,5	3,0	2,3	0,5	0,9	0,7
Vergi Dışı Normal Gelirler	8.419	10.162	11.665	20,7	14,8	9,8	9,4	8,9	3,1	2,8	2,7
Faktör Gelirleri	20.169	20.549	24.079	1,9	17,2	23,4	19,0	18,4	7,3	5,8	5,6
Sosyal Fonlar	-8.837	-13.962	-16.013	58,0	14,7	-10,2	-12,9	-12,2	-3,2	-3,9	-3,7
Toplam	85.792	107.948	129.276	25,8	19,8	99,5	99,6	98,9	31,2	30,3	30,1
Özelleştirme Gelirleri	456	429	1.500	-5,9	249,7	0,5	0,4	1,1	0,2	0,1	0,3
Toplam Gelir	86.248	108.377	130.776	25,7	20,7	100,0	100,0	100,0	31,4	30,4	30,5

Kaynak: DPT, DİE
(1): Geçici

Toplam kamu gelirlerinin çok önemli bir kısmını oluşturan vergi gelirleri 2004 yılında % 20,1'lik artışla 109.545 trilyon TL olmuştur. Vergi dışı normal gelirler % 14,8'lik artışla 11.665 trilyon TL'ye, faktör gelirleri % 17,2'lik artışla 24.079 trilyon TL'ye yükselmiştir. Sosyal fonlar açığı % 14,7'lik artışla 16.013 trilyon TL olmuştur.

GSMH içinde toplam kamu gelirlerinin payı bir önceki yıla göre 0,1 puanlık artışla % 30,5'e yükselmiştir. Vergi gelirlerinin payı 0,1 puanlık düşüşle % 25,5'e, vergi dışı normal gelirlerin payı 0,1 puanlık düşüşle % 2,7'ye, faktör gelirlerinin payı 0,2 puanlık düşüşle % 5,6'ya, sosyal fonlardaki açığın payı 0,2 puanlık düşüşle % 3,7'ye gerilerken, özelleştirme gelirlerinin payı 0,2 puanlık artışla % 0,3'e yükselmiştir.

2003 yılında % 17,2 olan kamu harcamaları artış hızı, 2004 yılında % 9,6'ya gerilemiş ve kamu kesiminde toplam 155.616 trilyon TL'lik harcama yapılmıştır. Toplam kamu harcamalarının GSMH içindeki payı 3,5 puanlık düşüşle % 36,3 olmuştur (Tablo 70).

Tablo 70: Kamu Kesimi Harcamaları

(Cari Fiyatlarla, Trilyon TL)											
				Değişim (%)		Pay (%)			GSMH'ya Oranlar (%)		
	2002	2003	2004 (1)	2003	2004	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Cari Harcamalar	34.688	43.694	50.605	26,0	15,8	28,6	30,8	32,5	12,6	12,3	11,8
Yatırım Harcamaları	17.223	17.039	20.197	-1,1	18,5	14,2	12,0	13,0	6,3	4,8	4,7
Sabit Sermaye	17.308	17.615	20.028	1,8	13,7	14,3	12,4	12,9	6,3	4,9	4,7
Stok Değişmesi	-85	-576	169	577,6	-	-0,1	-0,4	0,1	0,0	-0,2	0,0
Transfer Harcamaları	67.381	80.415	84.209	19,3	4,7	55,6	56,6	54,1	24,5	22,5	19,6
Cari Transferler (Net)	66.858	79.947	83.740	19,6	4,7	55,2	56,3	53,8	24,3	22,4	19,5
Bütçe Faiz Ödemeleri	51.871	58.524	56.488	12,8	-3,5	42,8	41,2	36,3	18,9	16,4	13,2
Sermaye Transferleri	523	468	469	-10,5	0,2	0,4	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1
Stok Değişim Fonu	1.894	895	605	-52,7	-32,4	1,6	0,6	0,4	0,7	0,3	0,1
Toplam Harcama	121.186	142.043	155.616	17,2	9,6	100,0	100,0	100,0	44,1	39,8	36,3

Kaynak: DPT, DİE
(1): Geçici

2003 yılında % 26 artan cari harcamalar, 2004 yılında % 15,8'lik artışla 50.605 trilyon TL'ye yükselmiştir. Cari harcamaların toplam kamu harcamaları içindeki payı 1,7 puanlık artışla % 32,5'e yükselmiş, GSMH içindeki payı ise 0,5 puanlık düşüşle % 11,8'e gerilemiştir.

2003 yılında % 1,8 olan kamu kesimi sabit sermaye yatırımları artış hızı, 2004 yılında % 13,7'ye yükselmiş ve 20.028 trilyon TL'lik sabit sermaye yatırımı yapılmıştır. Kamu stoklarında 169 trilyon TL'lik artış olmuştur. Böylece 2003 yılında % 1,1 küçülen kamu kesimi yatırım harcamaları, 2004 yılında % 18,5'lik artışla 20.197 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Yatırım harcamalarının toplam kamu harcamaları içindeki payı 1 puanlık artışla % 13'e yükselirken, GSMH içindeki payı da 0,1 puanlık düşüşle % 4,7'ye gerilemiştir.

Kamu kesimi transfer harcamalarının artış hızı 2004 yılında 14,6 puanlık düşüşle % 4,7'ye gerilemiş ve 84.209 trilyon TL'lik transfer harcaması yapılmıştır. Bunun içinde yer alan bütçe faiz ödemeleri % 3,5'lik düşüşle 56.488 trilyon TL'ye gerilemiştir. Transfer harcamalarının toplam kamu harcamaları içindeki payı 2,5 puanlık düşüşle % 54,1'e gerilerken, GSMH içindeki payı da 2,9 puanlık düşüşle % 19,6'ya, bütçe faiz ödemelerinin toplam kamu harcamaları içindeki payı 4,9 puanlık düşüşle % 36,3'e, GSMH içindeki payı da 3,2 puanlık düşüşle % 13,2'ye gerilemiştir.

a. Konsolide Bütçe

2004 yılında genel ve katma bütçeli kuruluşlarda program bütçe kod sisteminin analitik bütçe kod sistemine geçilmiştir. Yeni sistem ile kamu harcamalarının verimliliğin, etkinliğin ve denetimin artırılması, mali saydamlığın ve hesap verilebilirliğin sağlanması, bütçenin daha şeffaf, etkin, fonksiyonel ve uluslararası standartlara uygun olması amaçlanmıştır. Yeni sistemde bütçe gelir ve giderlerinin izlenme şekli değişmiştir.

2004 yılında konsolide bütçe harcamalarının 150.508 trilyon TL, konsolide bütçe gelirlerinin 104.109 trilyon TL olması öngörülmüştür. Bunun sonucunda bütçe dengesinin 46.399 trilyon TL açık vermesi, faiz dışı dengenin ise 19.651 trilyon TL olması hedeflenmiştir. Ancak daha sonra yıl sonu için öngörülen bütçe harcamaları 149.945 trilyon TL, konsolide bütçe açığı 45.836 trilyon TL, faiz dışı denge 20.214 trilyon TL olarak revize edilmiştir. Konsolide bütçe gelir hedeflerinde bir değişiklik yapılmayarak 104.109 trilyon TL'lik hedef korunmuştur.

Yıl sonunda konsolide bütçe gelirleri % 9,6'lık artışla 109.887 trilyon TL'ye yükselirken, konsolide bütçe harcamaları % 0,2'lik düşüşle 140.200 trilyon TL'ye gerilemiştir. Böylece harcamalar revize hedefin 9.745 trilyon TL altında, gelirler ise hedefin 5.778 trilyon TL üstünde gerçekleşerek konsolide bütçe uygulamalarının olumlu bir performans sağlanmıştır (Tablo 71).

Tablo 71: Konsolide Bütçe Dengesi

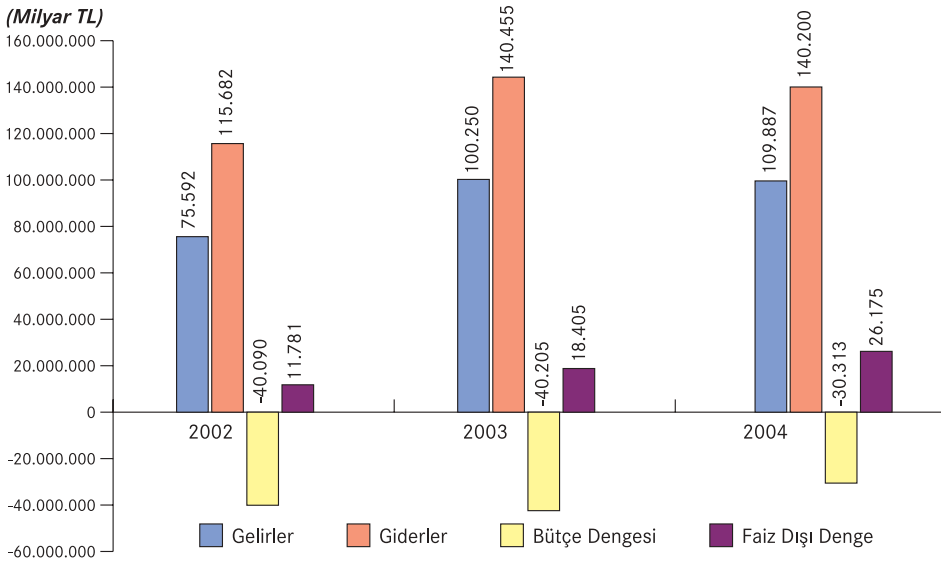
(Trilyon TL)

	2002	2003	2004	Değişim (%)		GSMH'ya Oranlar (%)		
				2003	2004	2002	2003	2004
Gelirler	75.592	100.250	109.887	32,6	9,6	27,5	28,1	25,6
Genel Bütçe	74.604	98.559	108.074	32,1	9,7	27,1	27,6	25,2
Katma Bütçe	10.306	12.850	13.880	24,7	8,0	3,7	3,6	3,2
Hazine Yardımı	-9.317	-11.158	-12.067	19,8	8,1	-3,4	-3,1	-2,8
Giderler	115.682	140.455	140.200	21,4	-0,2	42,1	39,4	32,7
Genel Bütçe	114.963	139.489	138.404	21,3	-0,8	41,8	39,1	32,3
Katma Bütçe	10.353	12.201	13.715	17,8	12,4	3,8	3,4	3,2
Hazine Yardımı	-9.634	-11.235	-11.919	16,6	6,1	-3,5	-3,1	-2,8
Bütçe Dengesi	-40.090	-40.205	-30.313	0,3	-24,6	-14,6	-11,3	-7,1
Faiz Dışı Denge	11.781	18.405	26.175	56,2	42,2	4,3	5,2	6,1

Kaynak: MB, DİE

(Not): Önceki yıllarda bütçeye gider yazılıp tahsilattan düşülmeyen vergi gelirlerinden yapılan red ve iadeler, 2004 yılında tahsilattan düşülmüştür.

Faiz oranlarındaki düşüşe bağlı olarak, faiz ödemelerinin hedefin altında gerçekleşmesi, bütçe açığı üzerinde olumlu bir etki yapmıştır. 2003 yılında 40.205 trilyon TL olan konsolide bütçe açığı, 2004 yılında % 24,6'lık düşüşle 30.313 trilyon TL'ye gerilerken, revize hedefin 15.523 trilyon TL altında gerçekleşmiştir. 2003 yılında 18.405 trilyon TL olan faiz dışı denge, 2004 yılında % 42,2'lik artışla 26.175 trilyon TL düzeyinde gerçekleşmiştir.

Grafik 20: Konsolide Bütçe Dengesi

2003 yılında % 71,4 olan bütçe gelirlerinin giderleri karşılama oranı, 2004 yılında % 78,4'e yükselmiştir. Konsolide bütçe gelirlerinin GSMH'ya oranı % 28,1'den % 25,6'ya, konsolide bütçe giderlerinin GSMH'ya oranı da % 39,4'den % 32,7'ye düş-

müştür. Konsolide bütçe açığının GSMH'ya oranı % 11,3'den % 7,1'e gerilerken, fa-
iz dışı konsolide bütçe fazlasının GSMH'ya oranı % 5,2'den % 6,1'e yükselmiştir.

Gelirler

2004 yılında hedeflenen bütçe gelirlerine ulaşabilmek için gelir artırıcı bazı ted-
birler uygulamaya konulmuştur. Bu kapsamda, kurumlar vergisi oranı 2004 yılı
gelirlerine mahsus olmak üzere yükseltilmiş, özel iletişim vergisi sürekli hale ge-
tirilmiş ve kapsamı genişletilmiş, motorlu taşıtlardaki vergileme sistemi ile tütün
mamulleri ve alkollü içkilere ilişkin ÖTV sistemi yeniden düzenlenmiştir.

Alınan önlemler gelirler üzerinde olumlu etki yapmış ve beklentilerin üzerinde bir ar-
tış sağlanmıştır. Yıl sonunda konsolide bütçe gelirleri % 9,6'lık artışla 109.887 trilyon
TL'ye yükselirken, öngörülen hedefin 5.778 trilyon TL üzerinde gerçekleşmiştir.

Vergi gelirleri % 6,9'luk artışla 90.093 trilyon TL'ye, vergi dışı gelirler % 33,4'lük ar-
tışla 17.065 trilyon TL yükselirken, sermaye gelirleri % 13,9'luk düşüşle 161 tril-
yon TL'ye, alınan bağış ve yardımlar % 40,4'lük düşüşle 755 trilyon TL'ye gerilemiş-
tir. Böylece genel bütçe gelirleri % 9,7'lik artışla 108.074 trilyon TL'ye yükselmiş-
tir. Katma bütçe gelirleri de % 7,2'lik artışla 1.813 trilyon TL olmuştur (Tablo 72).

Tablo 72: Konsolide Bütçe Gelirleri

(Trilyon TL)

	2003	2004	Değişim (%)	Pay (%)	
			2004	2003	2004
Genel Bütçe	98.559	108.074	9,7	98,3	98,4
Vergi Gelirleri	84.316	90.093	6,9	84,1	82,0
Vergi Dışı Gelirler	12.788	17.065	33,4	12,8	15,5
Sermaye Gelirleri	187	161	-13,9	0,2	0,1
Alınan Bağış ve Yardımlar	1.268	755	-40,4	1,3	0,7
Alacaklardan Tahsilatlar	0	0	-	0,0	0,0
Katma Bütçe Gelirleri	1.692	1.813	7,2	1,7	1,6
Toplam	100.250	109.887	9,6	100,0	100,0

Kaynak: MB

(Not): Önceki yıllarda bütçeye gider yazılıp tahsilattan düşülmeyen vergi gelirlerinden yapılan red ve iadeler, 2004 yılında tahsilattan düşülmüştür.

2003 yılında tahakkuk ettirilen konsolide bütçe gelirlerinin % 88,2'si tahsil edil-
miş iken, 2004 yılında % 86,8'i tahsil edilmiştir. Genel bütçe gelirleri tahsilat ora-
nı % 88'den % 86,7'ye, bunun içinde yer alan vergi gelirlerinde % 92,5'den %
92,2'ye, vergi dışı gelirlerde % 66,2'den % 65,7'ye, sermaye gelirlerinde %
100'den % 83'e gerilerken, alınan bağış ve yardımlarda % 92,5'den % 95,1'e yük-
selmiştir. Katma bütçe gelirlerinde 2003 yılında % 99,2 olan tahsilat oranı 2004
yılında % 98,8 olmuştur (Tablo 73).

2004 yılında gelir, kâr ve sermaye kazançları üzerinden alınan vergiler % 3,3'lük
artışla 26.558 trilyon TL'ye, mülkiyet üzerinden alınan vergiler % 21,5'lik artışla